

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: "Natura i cechy zgromadzenia liturgicznego chrześcijan". Konferencja naukowa połączona z ceremonią wręczenia Księgi Jubileuszowej ks. prof. dr. hab. Wincentemu Myszorowi : (Katowice 21 maja 2009)

Author: Roman Buchta

Citation style: Buchta Roman. (2009). "Natura i cechy zgromadzenia liturgicznego chrześcijan". Konferencja naukowa połączona z ceremonią wręczenia Księgi Jubileuszowej ks. prof. dr. hab. Wincentemu Myszorowi : (Katowice 21 maja 2009). "Studia Pastoralne" (Nr 5 (2009), s. 402-407).

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

„Natura i cechy zgromadzenia liturgicznego chrześcijan”
Konferencja naukowa połączona z ceremonią wręczenia
Księgi Jubileuszowej ks. prof. dr. hab. Wincentemu Myszorowi
(Katowice 21 maja 2009)

Od kilku już lat w kalendarz spotkań naukowych organizowanych przez Wydział Teologiczny UŚ w Katowicach wpisują się majowe konferencje poświęcone różnorodnym kwestiom liturgicznym. W ramach tegorocznego spotkania organizatorzy zaproponowali podjęcie refleksji na temat zagadnień zebranych pod wspólnym tytułem „Natura i cechy zgromadzenia liturgicznego chrześcijan”.

Tym razem doroczne spotkanie miało jednak szczególny charakter. W programie konferencji naukowej przewidziano bowiem ceremonię wręczenia Księgi Jubileuszowej ks. prof. dr. hab. Wincentemu Myszorowi – pierwszemu dziekanowi Wydziału Teologicznego w Katowicach – dla uczczenia 40. rocznicy jego pracy naukowej. Zasługi ks. profesora Wincentego Myszoza dla rozwoju patrologii trudno przecenić, a ich bliższe omówienie przekracza możliwości krótkiego sprawozdania. Jest to zresztą niekonieczne, gdyż dorobek naukowy Jubilata, dobrze

znany w gronie patrologów oraz innych miłośników chrześcijańskiego antyku, został dokładnie opracowany w przygotowanej na tę szczególną okazję Księdze Jubileuszowej *Omnia tempus habent*.

W imieniu organizatorów uroczystego otwarcia obrad dokonał ks. prof. UŚ dr hab. Antoni Reginek (prodziekan ds. studentów), który witając przybyłych gości, prelegentów i innych uczestników spotkania, wprowadził zebranych w tematykę konferencji.

W pierwszej sesji, której przewodniczył ks. dr hab. Norbert Widok (UO), wysłuchano najpierw wykładu ks. dr. hab. Artura Maliny (WTL UŚ) pt. „Idea zgromadzenia w pismach narracyjnych Nowego Testamentu”. W swoim słowie, zgodnie z zaproponowanym tytułem przedłożenia, prelegent nie ograniczył się jedynie do „zgromadzenia liturgicznego” czy też „zgromadzenia chrześcijan”, lecz przedstawił temat w szerszym ujęciu. Na wstępie dokonał uściślenia podstawowych kwestii terminologicznych, związanych z samym pojęciem „zgromadzenia”, oraz omówił metodologię odnajdywania i interpretacji tekstów odnoszących się do tematu. Na znaczenie wspomnianych tekstów wpływają dwie podstawowe współrzędne. Jedną stanowi to, co nastąpiło po zakończeniu ziemskiego życia Jezusa, a drugą to, co owo zakończenie poprzedziło i warunkowało. Odtwarzając elementy z życia Jezusa, również te pochodzące od naocznych świadków, należy pamiętać, że opis ten powstał dzięki paschalnym doświadczeniom jego uczniów oraz odpowiadał aktualnej sytuacji wspólnot pierwszych chrześcijan. Właśnie z tych odmiennych potrzeb i doświadczeń oraz różnych koncepcji teologicznych poszczególnych ewangelistów biorą się różnice w poszczególnych obrazach. Znaczącym tłem dla gromadzenia się ludzi wokół Jezusa są miejsca o charakterze religijnym, takie jak synagoga czy świątynia jerozolimska. Zgromadzenia te nie są jednak nimi w bezwzględny sposób uwarunkowane. Nie zależą one zatem od instytucji kultycznych Starego Testamentu. Gromadzenie się ludzi wokół Jezusa nie jest więc jeszcze gromadzeniem się ludu Bożego, ale stanowi swego rodzaju środek zaradczy wobec opuszczenia ludzi, którzy w oczach Chrystusa byli niczym owce bez pasterza. W dalszej części wystąpienia prelegent przybliżył zagadnienia związane z biblijną symboliką dwunastki oraz samą misją dwunastu apostołów, mającą fundamentalne znaczenie dla późniejszego gromadzenia się chrześcijan wokół sprawy Jezusa. Ostatecznym celem tej misji jest zgromadzenie wszystkich wierzących w Chrystusa w dniu powtórnego przyjścia Pana.

Jako drugi z prelegentów zabrał głos ks. dr hab. Józef Kozyra (UŚ), podejmując temat „Zgromadzenie liturgiczne w listach apostołskich i Apokalipsie”. W literaturze epistolarnej Nowego Testamentu i Apokalipsie znajdujemy wzmianki o zgromadzeniach liturgicznych, jak również same elementy tych spotkań, takie jak pozdrowienia liturgiczne, modlitwy, eulogie, doksologie, hymny, wyznania wiary czy aklamacje. W listach jest także mowa o lekturze i wyjaśnianiu Biblii. Przedstawia się też sprawowanie liturgii sakramentalnej oraz liturgii niebiańskiej. Specyficzną strukturę, nawiązującą do liturgii Kościoła, posiada Apokalipsa.

W ramach wystąpienia zaprezentowane zostały najpierw teksty wzmiankujące zgromadzenia liturgiczne w pierwotnym Kościele. Następnie omówiono elementy zgromadzeń liturgicznych spotykane w listach i Apokalipsie oraz samą praktykę czytania i wyjaśniania Biblii w liturgii. Na koniec wskazano kilka listów Nowego Testamentu ukazujących liturgię niebiańską.

Tematyką kolejnego wystąpienia, którego autorem był ks. prof. dr hab. Jan Słomka (UŚ), były „Świadectwa patrystyczne o gromadzeniu się chrześcijan na liturgii”. Zgodnie z zamierzeniem prelegenta, temat został zawężony do kwestii czysto zewnętrznej. Usiłował on mianowicie odpowiedzieć na pytanie o frekwencję, tzn. czy na podstawie posiadanych świadectw wczesnochrześcijańskich możemy odpowiedzieć na pytanie, jak wielu spośród ochrzczonych, uczestniczyło w niedzielnej liturgii. Punktem wyjścia stał się List do Hebrajczyków, którego autor apeluje, aby nie opuszczano wspólnych zebrań, jak to niestety stało się zwyczajem niektórych. To opuszczanie liturgii traktowane jest jako dobrowolny grzech zaparcia się wiary, zasługujący na surową karę (por. Hbr 10,25-27). Mamy tu zatem świadectwo wczesnochrześcijańskiego rygoryzmu. Zdaniem ks. Słomki, analiza innych tekstów powstałych w pierwszych trzech wiekach chrześcijaństwa w zasadzie nie pozwala na zbudowanie adekwatnego obrazu odnośnie do frekwencji chrześcijan gromadzących się na liturgii. Znaczącym świadectwem w tym względzie jest *Apologia św. Justyna*, podejmująca temat uczestnictwa wiernych w Eucharystii. W *Tradycji Apostolskiej*, powstałej w Rzymie na początku III wieku, odnajdujemy wzmianki o obowiązkach chrześcijan. Wśród zapisanych tu wskazań nie wymienia się jednak niedzielnego zgromadzenia. Jest to o tyle zastanawiające, że zapisano tu liczne uwagi dotyczące spraw znaczenia mniejszej wagi. Późniejsze teksty, np. kanony Synodu w Elwirze (IV wiek), są już świadectwem większego rygoryzmu. Potwierdzają one istnienie problemu dobrowolnego opuszczania przez wiernych niedzielnych zebrań. Pomimo wskazanych świadectw, należy jednak stwierdzić, iż generalne wezwanie do uczestnictwa w Eucharystii było w pewien sposób nieobecne w literaturze pierwszych trzech wieków chrześcijaństwa. W ostatniej części wystąpienia poruszone zostały kwestie tzw. chrześcijaństwa asakramentalnego, związanego z nurtem pustelniczym, gdzie intensywne życie chrześcijańskie nie było w żaden sposób powiązane z uczestnictwem w Eucharystii.

Ostatni referat przewidziany w ramach tej części konferencji, pt. „Teologiczna wymowa gromadzenia się chrześcijan na liturgii”, przygotowany został przez ks. prof. dr hab. Helmuta Sobeczko (UO). Zaproponowany temat przedstawiono w kilku punktach, dotyczących najpierw pewnego zaniku, a następnie odradzania się właściwego rozumienia zgromadzenia liturgicznego. Prelegent ukazał też trzy wymiary zgromadzenia liturgicznego: chrystologiczny, pneumatologiczny i eklezjalny. W końcowej części wykładu przedstawił kilka uwag natury pastoralnej. Zwrócił mianowicie uwagę na konieczność troski o zewnętrzne piękno liturgii, wyrażające się chociażby dbałością o komunikatywność znaków liturgicznych. Natura zgromadzenia domaga się także „bycia z innymi”, potrzeba

zatem przezwyciężenia występującego ciągle indywidualizmu, pozostającego w sprzeczności z duchem zgromadzenia liturgicznego. Przypomniał także, iż to zgromadzenie jest podmiotem liturgii, a zatem jest ona sprawowana nie tyle „dla zgromadzenia”, ile „ze zgromadzeniem”, o czym warto pamiętać z duszpasterskiego punktu widzenia.

Po przerwie, w drugiej części konferencji, której przewodniczył ks. dr Tomasz Skibiński (Ołtarzew), jako pierwszy zabrał głos ks. dr Jerzy Paliński (rektor WŚSD). Wygłosił on referat pt.: „Niedziela dniem gromadzenia się chrześcijan na liturgię”. Poprzez omówienie sensu i znaczenia niedzieli podjął próbę odpowiedzi na pytanie, dlaczego chrześcijanie od samego początku gromadzą się, i to właśnie w niedzielę. Następnie przedstawił samo gromadzenie się chrześcijan na liturgię niedzielną oraz towarzyszące temu zobowiązania. Na zakończenie ukazał istotę świętowania niedzieli – Eucharystię, zwaną przez Jana Pawła II w *Dies Domini* „sercem niedzieli”. Prelegent przypomniał, że tradycja świętowania niedzieli w sposób bezpośredni związana jest z tajemnicą Zmartwychwstania. Warto jednak zwrócić uwagę, iż niosąc w sobie rys czysto chrześcijański, nie zastępuje ona żydowskiego szabatu, lecz jest jego dopełnieniem. Jest ona Paschą każdego tygodnia. I chociaż jej głównym akcentem jest chrześcijańska fascynacja prawdą o Zmartwychwstaniu, niedziela jest dniem świętowania całości dzieła zbawczego Chrystusa. Istota świętowania niedzieli nawiązuje także do symboliki stworzenia. Odmienne jednak niż szabat jest ona pierwszym, a nie ostatnim dniem tygodnia, wskazując w ten sposób na zapoczątkowanie przez Boga dzieła nowego stworzenia. Niedziela, zwana także „ósmym dniem”, jest zgodnie z symboliką liczb figurą wieczności. Jest ona jakby wtargnięciem wieczności w czas, nieustannie przypominając w ten sposób Kościołowi jego eschatologiczny charakter. Kościół widzi w niedzielę syntezę całego życia chrześcijańskiego i warunek jego dobrego przeżywania. Niedzielne gromadzenie się nie powinno być jednak rozumiane jedynie w kategoriach nakazu, lecz jako potrzeba wpisana w samą istotę chrześcijańskiej egzystencji. Płyne stąd konieczność nieustannego rozwijania teologii niedzieli. Istnieje również potrzeba ugruntowania w wiernych osobistej motywacji do świętowania niedzieli. Trzeba dążyć do tego, aby każdy chrześcijan uświadomił sobie, że nie może w pełni żyć wiarą i w pełni uczestniczyć w życiu wspólnoty, jeżeli nie bierze udziału w niedzielnej Eucharystii.

„Cechy charakteryzujące niedzielne zgromadzenie chrześcijan – radość, jedność, solidarność z biednymi” to kolejne zagadnienia, które poruszone zostały w wystąpieniu ks. bp. dr. Stefana Cichego (Legnica). Prelegent odwołał się na wstępie do listu Jana Pawła II *Dies Domini*, w którym niedziela, oprócz innych tradycyjnych określeń, nazwana jest także *dies hominis*. Wskazując niedzielę jako dzień człowieka, papież podkreślał, że jest ona dniem radości, odpoczynku i solidarności. Te właśnie wskazania papieża stały się dla ks. bp. Cichego inspiracją dla przygotowanego wystąpienia. Również średniowieczna pieśń *Ubi caritas et amor* mówi o zgromadzeniu liturgicznym i jego cechach:

W jedno nas tu zgromadziła miłość Chrystusa, weselmy się w Nim i radujmy. Z pokorą szczerą miłujmy Boga i czystym sercem miłujmy się nawzajem. Skoro wszyscy tu się gromadzimy, strzeżmy się tego, co nas rozdziela.

Nawiązując do słów wspomnianej pieśni, przedstawiono najpierw radość, następnie jedność i wreszcie solidarność z biednymi, jako cechy charakterystyczne dla zgromadzenia liturgicznego. Powyższe cechy skomentowane zostały w świetle dokumentów papieskich oraz tekstów liturgicznych.

Ostatni z prelegentów, ks. prof. UŚ dr hab. Andrzej Żądło, przedstawił referat: „Implikacje pastoralne gromadzenia się chrześcijan na liturgię”. Wprowadzając w istotę zagadnienia, mówca zaznaczył, iż dopóki liturgia pojmowana była jedynie w kategoriach obrzędowo-estetycznych, czy też prawno-rubrycystycznych, trudno było mówić, że z gromadzeniem się chrześcijan na liturgię związane były implikacje pastoralne. Niemniej jednak, na długo przed zwołanym w 1962 roku soborem, zaczęło pojawiać się wiele inicjatyw oddolnych, zmierzających do ukazania, że liturgia ma istotne znaczenie dla życia chrześcijańskiego. Słuszność wspomnianych działań potwierdzona została autorytetem soborowego nauczania Kościoła (zob. KL 43). Początki wspomnianych przemian wiążą się także z encykliką *Mediator Dei*, w której papież Pius XII odrzucił ceremonialno-estetyczne rozumienie liturgii, a zdefiniował ją w kategoriach teologicznych. Zgodnie ze wskazaniami *Sacrosanctum Concilium*, liturgia powinna być postrzegana jest jako „źródło i szczyt” działalności i życia Kościoła (por. KL 10). Z tego właśnie sformułowania czerpiemy obecnie inspirację do mówienia o pastoralnych implikacjach gromadzenia się chrześcijan na liturgię. W mówieniu o implikacjach pastoralnych, które rozumiane są jako przyczynowo-skutkowy związek wynikania, chodzi o zwrócenie uwagi, co praktycznego, a zarazem zobowiązującego wynika dla uczestników liturgii z faktu schodzenia się razem każdej niedzieli. Zamiarem prelegenta było zwrócenie uwagi, iż płynie stąd konieczność koncentracji całego naszego życia chrześcijańskiego oraz duszpasterskiego działania właśnie na liturgii, jako czynności dla Kościoła najświętszej. Podkreślono także, iż liturgia nie wyczerpuje całej aktywności Kościoła i dlatego z natury rzeczy implikuje istnienie takich obszarów, które urzeczywistniają się poza nią. Implikacje te zgodnie z naturą Kościoła urzeczywistniającego się jako *communio* posiadają wymiar zarówno indywidualny, jak i wspólnotowy.

Jak wspomniano, konferencja połączona została z ceremonią wręczenia Księgi Jubileuszowej, przygotowanej dla uhonorowania 40 lat pracy naukowej ks. prof. dr. hab. Wincentego Myszora. Ta miła okoliczność zgromadziła na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego wielu znamienitych gości. Wśród uczestników spotkania obecni byli przedstawiciele władz Uniwersytetu Śląskiego, Kurii Metropolitalnej w Katowicach, Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego, liczne grono patrologów reprezentujących różne ośrodki naukowe oraz pracownicy i studenci Wydziału Teologicznego.

Ks. dr Grzegorz Strzelczyk (prodziekan ds. nauki) odczytał telegramy gratulacyjne, które nadesłali między innymi ks. kard. Zenon Grocholewski, ks. kard. Stanisława Nagy, ks. abp Stanisław Szymecki, ks. abp Szczepan Wesoly. W imieniu wszystkich biskupów pochodzących ze Śląska życzenia złożył ks. bp. dr Stefan Cichy. Życzenia nadesłane przez rektora Uniwersytetu Śląskiego prof. dr. hab. Wiesława Banysia odczytane zostały przez prof. dr hab. Barbarę Kożusznik (prorektora ds. studenckich, promocji i współpracy z zagranicą).

Uroczystego wręczenia dostojnemu Jubilatowi okolicznościowej księgi dokonał abp dr Damian Zimoń – Wielki Kanclerz Wydziału Teologicznego UŚ. Metropolita wyraził swoje uznanie dla wielu lat owocnej pracy naukowej ks. prof. Wincentego Myszora, a zwłaszcza szczerą wdzięczność za trud, jaki włożył on w organizację Wydziału Teologicznego, a także w jego funkcjonowanie, podczas pełnionych przez dwie kadencje obowiązków dziekana. Ceremonia uświetniona została występem chóru alumnów Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego.

Zwieńczeniem uroczystości było wystąpienie Jubilata. W swoim słowie ks. prof. Wincenty Myszor podziękował wszystkim za okazane wyrazy życzliwości, a następnie zaproponował, mocno osadzoną w realiach polskiej rzeczywistości, naukową refleksję na temat miejsca i roli wydziałów teologicznych na państwowym uniwersytecie. Wskazał nie tylko na możliwość, lecz wręcz na konieczność podejmowania interdyscyplinarnego dyskursu. Odnosząc się do teologicznych przemyśleń ks. kard. Josepha Ratzingera oraz własnych bogatych doświadczeń, wykazał, iż nieustanne poszukiwanie „czystej prawdy” i służba jej na polu nauk teologicznych jest autentycznym wyrazem duszpasterskiej troski o wspólnotę Kościoła, a zatem właściwym wypełnianiem powierzonej nam misji.

Ks. Roman Buchta